

FRA MISTANKE TIL HANDLING!

Schæffergården 13.–14. januar 2005

Helge Sandøy:

**MODERNE IMPORTORD
EI UNDERSØKING AV UTALANDSK PÅVERKNAD PÅ
SPRÅKA I NORDEN**

<http://www.hf.uib.no/moderne/>

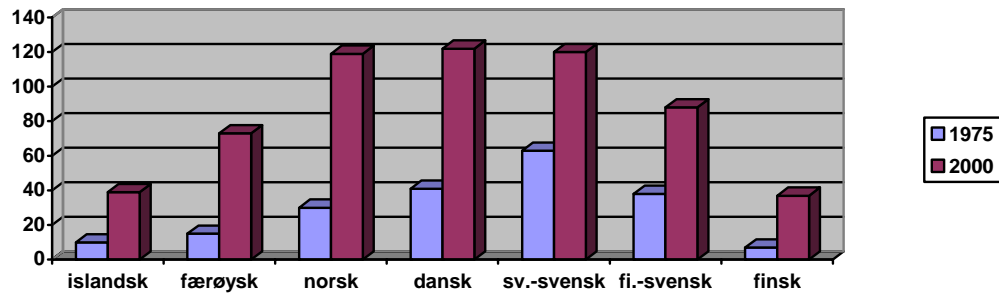
0. Norsk i parlør anno 1881

Trenet

Train.	When does the train start for Drammen?	Naar gaar Trainet (Jernbanen) til Drammen?	Når går træne (jærn`ban'n) til Dramm'n?
--------	---	--	---

(T. Bennett & Johan Storm: *A Selection of Phrases for Tourists travelling in Norway* (4th ed.), Kristiania 1881.)

1. Omfanget

	islandsk	færøysk	norsk	dansk	sv.- svensk	fi.-svensk	finsk
1975	10	15	30	41	63	38	7
2000	39	73	119	122	120	88	37

Tabell 1: Omfanget av importord i avistekstar frå 1975 og 2000. Tala viser importord per 10 000 ord i løpande tekst.

b) Ordhistorisk

Av dei sirka 10 000 importorda av dei totalt 60–70 000 oppslagsorda i *Nudansk Ordbog med Etymologi* (Politikens Forlag, 2. utg., 2001):

<i>Importert frå</i>	<i>Talet ord</i>
tyska	2 531
latin	2 358
franska	1 702
engelska	1 281
grekiska	904
italienska	361
nederländska	119
spanska	110

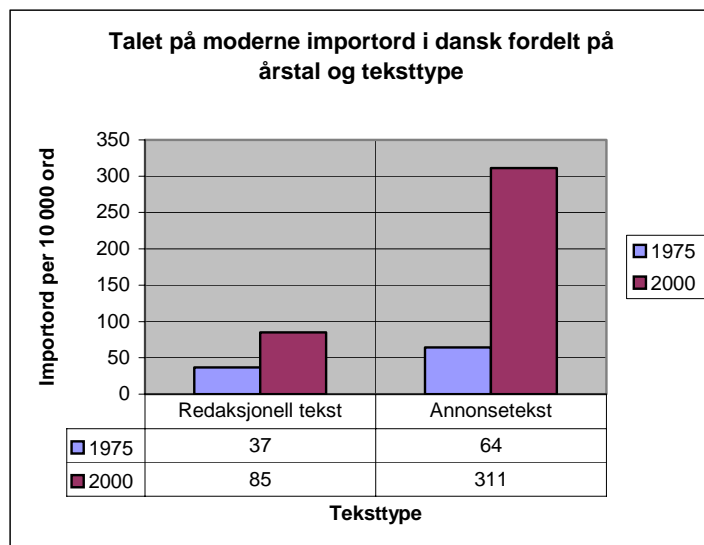
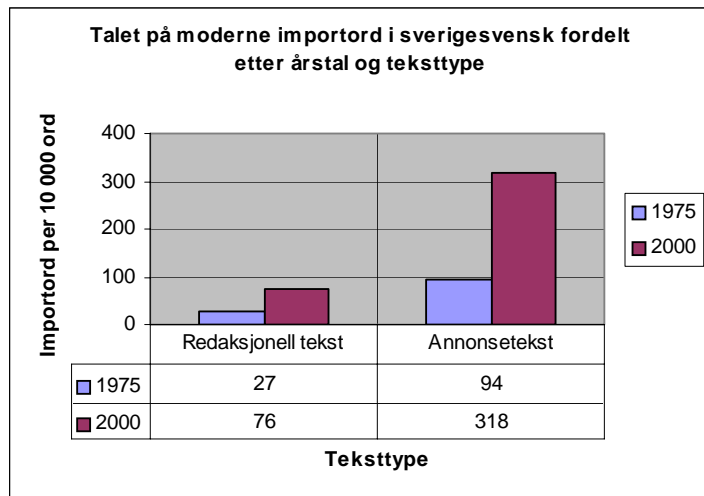
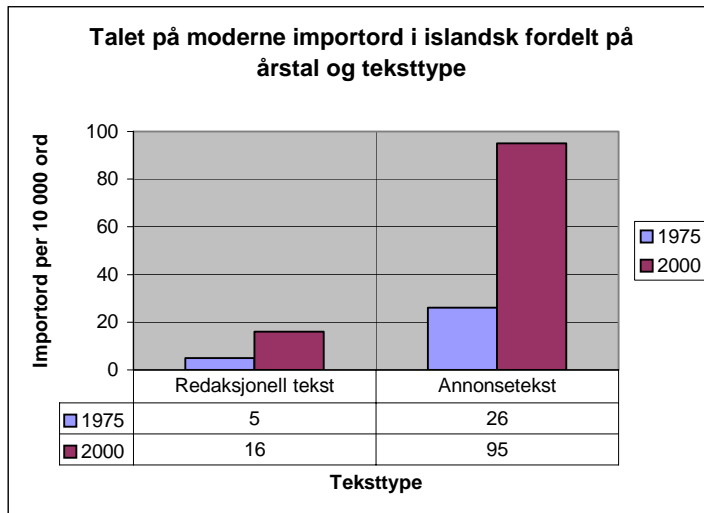
c) Inntak etter 1945

Eksportørspråk, % av alle dei moderne importorda i det aktuelle språket

Eksportørspråk	dansk	islandsk	finsk
Engelsk	79,47	71,79	87,32
Engelsk/internasjon- nalisme	8,09	4,82	
Internasjonalisme	7,16	0,80	
Tysk	1,25	1,91	0,09
Spansk	0,89		
Fransk	0,72	5,92	1,04
Japansk	0,47	1,20	0,17
Arabisk	0,25		
Italiensk		3,71	1,55
Dansk		1,41	
Gresk		1,81	
Svensk			9,32
Portugisisk			0,26
Russisk			0,26
Andre	1,70	6,63	

3. Sjangrar

a) Største auken i importord frå 1975 til 2000 er i annonsane

b) *Fordeling etter sjanger*

Sjanger	Dansk per 10 000 ord	Sv.- svensk per 10 000 ord	Islandsk per 10 000 ord
Tekstannonse	181	135	66
Annonse i annonsedel	188	129	56
Melding	110	46	43
Portrett	122	73	30
Notis	58	33	14
Omtale	60	76	10
Lesarbrev	57	75	9
Nyhende- artikkel	67	33	9
Intervju	69	45	7
Petit	79	73	6
Leiar, kronikk, kommentar	34	51	5
Reportasje	70	55	1

Dagbladet 5.11.99:

Grådige leger

Ingen kan *bli overrasket* over *leger* som *forlanger* 38000 kroner for en *helgevakt* på et annet sykehus enn der de er *ansatt*. Vi er *blitt vant* til at det er slik de verdsetter seg selv. Aker sykehus valgte i stedet å *hyre* inn dansker og sparte derfor en *del* titusener på det. Men lønnskravene er av en slik *art* at det vekker sterke *reaksjoner* i vide *kretser*.

Men *egentlig* finnes det bare én *adekvat reaksjon* på dette, og det er å *utdanne* flere *leger*. *Legene* har *imidlertid* også vært *strategisk plassert* i alle *prosesser* som har med *dimensjoneringen* av *legeutdannelsen* å gjøre. De sørger for at det aldri *blir overproduksjon*, selv om det *antakelig* ville ha vært *billigere* for samfunnet enn den *knapphet* som åpner for de *uanstendige* lønnskravene de nå stiller. Men i første omgang får vi *altså forlite* oss på danske *leger* som åpenbart er vant til andre *overtidstakster* enn de norske.

Importorda:

Latinske: *krone, reaksjon, adekvat, dimensjonere, produksjon* = 5

Greske: *strategisk* = 1

Lågtyske: *bli, vakt, ansette, hyre, del, art, krets, egentlig, danne, imidlertid, billig, knapphet, anstendig, forlite* = 14

Høgtyske: *overraske, forlange, antakelig, altså, takst* (frå mellomalderlatin) = 5

Franske: *plassere, prosess* = 2

Engelske: *lege* = 1 (eigentleg frå gammalengelsk)

Nålen i rillen, sangen i blodet

Den engelske forfatter Jeff Noon gør
dance-kulturens rus til sprog i science
fiction-romanen 'Needle in the Groove'.

Handlingen i 'Needle in the Groove' er således, på trods af en syret finale, i grunden ret elementær. Elliot spiller bas i pub-rock-bands i en nær fremtids Manchester og har affundet sig med sin Whisky in the Jar-tilværelse, da han kommer med i det unge, talentfulde og sexede outfit, Glam Damage. Selvom han ikke er nogen Boatsy Collins er det ham der bliver udset til at lægge funken i Glam Damages helt nye, forførende lyd, der er kaleidofunk, rytmedrab, superdub - for vildt, bare. Elliot flytter ind med sangerinden Donna, dj'en Jody og den uudgrundelige og magiske talentfulde trommeslager 2spot, og bliver del af gruppens musik-intoksikerede liv.

Ved lanceringen af Glam Damages første single kører nålen af rillen. 2spot forsvinder og findes selvmyrdet på et hotelværelse. Bandet splitter op, men mødes igen efter et år for at indspille en sang til ære for 2spot. Stadig traumatiserede kaster Jody, Donna og Elliot sig ud i en spøgelsesjagt på 2spot i et cyberpsykedelisk forløb, hvor Elliot må dope sig med musik og rejse ind i et remix af en Glam Damage-sang for at eksorcere den rock'n roll- forbandelse, der har

løbet i 2spots familie lige siden skifflerock. Det er måden handlingen er fortalt på, der gør bogen interessant. 'Needle in the Groove' er en roman skrevet som en sang. Den stort set eneste form for 'tegnsetning' der bliver brugt i romanen er således en skråstreg for linjeinddelinger, som her, hvor Elliot lytter til et Glam Damage-nummer:

»suddenly / I hear myself come in / from nowhere, the bass painted so loud, so deep / it smothers the room / BOOM! One more time, come on / sonic BOOM!«

Syntaksen er et let, poetisk flow, der både kan hænge i tømmermændenes slæbespor og spurte væk til hvor mange beats per minute det skal være. 'Needle in the Groove' er et ekstatiske surf i rusens skrift, hvor følelser, stoffer og musik udgør et syngende kontinuum i lidenskabelige, dopede overlappende mellem sansoplevelser og tænkning. Med denne synæstesi beskriver Noon den diffuse søgen efter kærlighed, der kan stabilisere tabene og smerten og deres euforiske kompensationer. I vores stadige og mere eller mindre desperate forsøg på at finde lykken samler vi fra forhåndenværende kilder, også fra den lykke man får i pilleform. Men hvis lykken og musikken skal vare ved, må de først og sidst varotages med hjertet.

Ordliste for folk over 35

- **Pixel:**
computerskærmens mindsteenhed
- **Pub-rock:**
traditionalistisk, guitarbaseret rock på pubben lørdag aften
- **Outfit:**
konstellation af musikere
- **Kaleidofunk:**
funk er en viril og festlig genre kendetegnet ved hårdt og hurtigt basspil. Kan også betyde god stil, en fin holdning til tingene (at have funk, at være funky). Kaleidofunk er Jeff Noons udtryk for en psykedelisk funktipe
- **Superdub:**
dub er overvejende instrumental, minimalistisk videreudvikling af reggae. Superdub er Noons udtryk for meget dyb dub
- **Beats per minute:**
antal rytmeslag i minuttet. Især om dansemusik
- **Sampling:**
udtag af instrument eller melodiforløb fra eksisterende materiale, med anden anvendelse for øje
- **Bootleg:**
piratkopi
- **Glamrock:**
show- og glamourorienteret rockgenre fra '70erne (f.eks. tidlig David Bowie, Marc Bolan & T-Rex)

4. Nørderne på krydstogt. Påverkad og integrering

a) Bøyingar:

da: *job – jobs – jobsene* eller – *jobs – jobene*

sv: *trailer – trailers – trailersen/trailersarna* eller
trailer – trailrar – trailrarna

b) Ortografi:

juice – jos/jus/djús/juissi

Norsk: sørvis – service, sikspens, krus – cruise

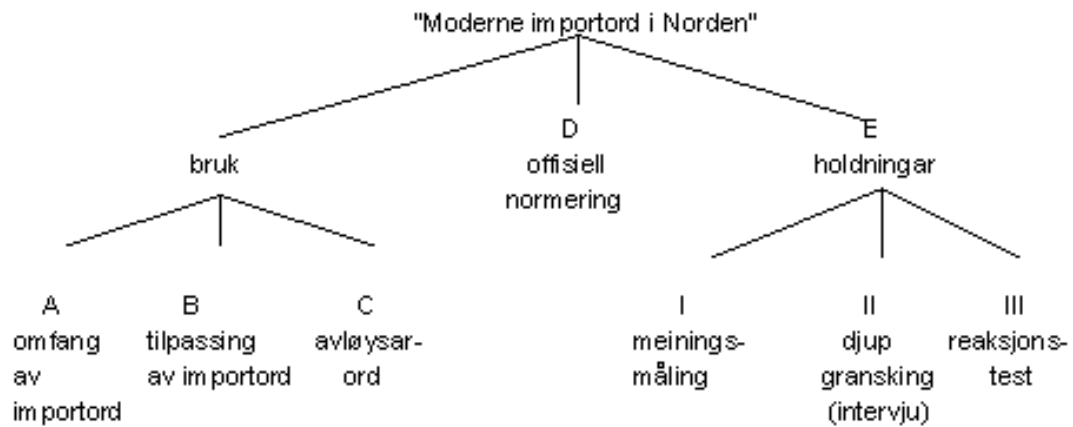
Dansk: nørd – nerd

Islandsk: erobik – airobic

c) Fonologi:

		Heimlig r-uttale	Engelsk r-uttale	Usikker
Fi.-svensk	rock	85	15	
	rap	77	23	
	aerobic	97	3	
	freak	62	38	
	printer	100	0	
Dansk	rock	97,5	0	2,5
	rap	0	95	5
	aerobic	0	100	0
	trucker	42,5	52,5	5,6
	print	97,5	2,5	0
Norsk	rock	92,5	7,5	
	rapp	80	20	
	aerobic	92,5	7,5	
	truck	97,5	2,5	
	printer	97	3	

5. Prosjektet *Moderne importord i språka i Norden*

- 4 a) *Påstand*: Det brukes altfor mange engelske ord i norsk i dag. Er du: Helt enig (osv.)
- b) *Påstand*: Det bør lages nye norske ord som erstatter de engelske ordene vi får inn i språket. Er du: Helt enig (osv.)
- 5 a) Hvilket ord foretrekker du å bruke av 'mail' og 'e-post'?
- b) Hvilket ord foretrekker du å bruke av 'bodyguard' og 'livvakt'?
- c) Hvilket ord foretrekker du å bruke av 'design' og 'formgivning'?
- 6) Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand: Det hadde vært best om alle i verden hadde engelsk som morsmål?
- 7) I en del norske bedrifter er engelsk blitt arbeidsspråket. Hva er din holdning til dette, er du positiv eller negativ?

Profilar etter språksamfunna

	dansk	svensk	finsk	fi.- svensk	norsk	færøysk	islandsk
<i>Generell engelsk-positivitet til ord:</i>							
4a. Ueinig - at for mange eng. ord	44	32	34	38	23	42	32
4b. Ueinig - lage avløyсарord	57	39	41	33	35	18	23
Snitt generell korpus	51	36	38	36	29	30	29
<i>Engelsk-positivitet til konkrete ord:</i>							
5a. mail	81	51	19	33	33	28	42
5b. bodyguard	43	7	7	5	6	11	3
5c. design	79	59	27	48	59	62	3
Snitt konkret korpus	68	39	18	29	33	34	16
<i>Generell positivitet til bruk av engelsk:</i>							
6. Einig - engelsk som morsmål	22	29	11	17	19	13	19
7. Positiv til engelsk arbeidsspråk	51	28	35	25	39	25	11
Snitt status	37	29	23	21	29	19	15
Gjennomsnitt alle spørsmåla	54	35	25	28	31	28	19
Brukt engelsk ofte siste veka	28	29	27	22	25	19	50

'Engelskpositivitet' fordelt på språksamfunn